

FRAZEMI IN PREGOVORI V UČNEM E-OKOLJU *SLOVENŠČINA NA DLANI*

NATALIJA ULČNIK,¹ MATEJ METERC² IN VIDA JESENŠEK¹

¹ Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija.

E-pošta: natalija.ulcnik@um.si, vida.jesensek@um.si

² Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Ljubljana, Slovenija.

E-pošta: matej.meterc@zrc-sazu.si

Povzetek V prispevku je predstavljen vsebinski sklop učnega e-okolja *Slovenščina na dlani*, ki je vezan na učenje frazemov in pregovorov. Izhajamo iz ugotovitev obstoječih raziskav o poznavanju in rabi teh jezikovnih enot ter njihove vključenosti v pouk slovenščine v osnovnih in srednjih šolah, nato pa se osredinimo na način njihovega vključevanja v inovativno prosto dostopno e-okolje. Slednje ponuja številne tipološko raznolike vaje, ki temeljijo na avtentičnem gradivu in so v veliki meri zasnovane na podlagi avtomatskih postopkov zajemanja zgledeov iz izhodiščnega nabora ter predvidevajo tudi avtomatizirano vrednotenje odgovorov. E-okolje ob vajah in nalogah zajema tudi slovarske opise za izbranih sto frazemov in sto pregovorov ter razlage temeljnih pojmov, ki bodo v pomoč pri reševanju vaj in nalog. Z vsem navedenim *Slovenščina na dlani* ponuja dodatne možnosti za razvijanje frazeološko-paremiološke kompetence pri pouku slovenščine in tudi izven njega.

Ključne besede:

frazeologija,
paremiologija,
slovenščina,
učenje,
poučevanje

PHRASEMES AND PROVERBS IN THE
E-LEARNING ENVIRONMENT
“SLOVENŠČINA NA DLAN”
(“SLOVENE IN THE PALM OF YOUR
HAND”)

NATALIJA ULČNIK,¹ MATEJ METERC² & VIDA JESENŠEK¹

¹ University of Maribor, Faculty of Arts, Maribor, Slovenia.
E-mail: natalija.ulcnik@um.si, vida.jesensek@um.si

² Scientific Research Center of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Fran
Ramovš Institute for the Slovenian Language, Ljubljana, Slovenia.
E-mail: matej.meterc@zrc-sazu.si

Abstract The article presents the thematic part of the interactive e-learning environment “*Slovene in the Palm of your Hand*” that is dedicated to learning phrasemes and proverbs. Our work is based on existing research on the knowledge and usage of these language units and their inclusion in the teaching process of Slovene in primary and secondary schools. We focus on how to integrate them into an innovative freely accessible e-learning environment. The e-learning environment offers several typologically diverse exercises based on authentic material and is largely designed based on automatic procedures for capturing examples from the initial set and providing an automated evaluation of responses. In addition to exercises and tasks, the e-learning environment also includes dictionary descriptions of a selection of a hundred phrasemes and a hundred proverbs, as well as explanations of basic concepts that assist in solving the exercises and tasks. “*Slovene in the Palm of your Hand*” offers additional opportunities for the development of phraseological-paremiological competence in the process of learning Slovene and in other areas.

Keywords:
phraseology,
paremiology,
Slovene,
learning,
teaching

1 Uvod¹

Poseben vsebinski sklop učnega e-okolja *Slovenščina na dlani* je vezan na frazeme in pregovore, enote vsakdanjega sporazumevanja, ki omogočajo slikovito izražanje misli in odnosa do sveta. Z njimi se seznanjamo vse življenje, zato se nabor enot, ki jih poznamo, razumemo in uporabljamo, z leti povečuje. Priložnosti za njihovo spontano učenje in posledično bogatitev jezikovnih zmožnosti je veliko, saj so vseprisotne in pogosto učinkovito izrabljene v različnih sporazumevalnih okoliščinah (prim. Jesenšek 2018).² Zanje je značilna večbesednost, leksikaliziranost, ustaljenost zgradbe in frazeološki pomen z opazno konotativnostjo (Jakop 2006: 43, 63; Gantar 2007: 72–148; Meterc 2017: 24; Jesenšek 2021).

V nadaljevanju izpostavljamo ugotovitve o poznavanju in razumevanju teh jezikovnih enot med mladimi, na kratko opredelimo njihovo obravnavo pri pouku (z ozirom na učni načrt in učna gradiva), nato pa predstavimo, kako so frazemi in pregovori vključeni v inovativno e-okolje *Slovenščina na dlani*,³ ki se lahko učinkovito uporabi v okviru izobraževalnega procesa in tudi izven njega.

2 Poznavanje in razumevanje frazemov ter pregovorov med mladimi

Frazemi in pregovori so jezikovne enote, ki so značilne za naše vsakdanje sporazumevanje in s katerimi se srečujemo ter jih spoznavamo od zgodnjega otroštva. Nabor enot, ki jih pasivno poznamo, je večji od nabora, ki je vezan na naše aktivno poznavanje – slednje namreč pomeni, da enote razumemo, da smo jih sposobni tudi pomensko pojasniti in da jih znamo ustrezno uporabljati. Frazeološka zmožnost se razvija vse življenje in je vezana na vsakega posameznika. Prav zaradi tega so lahko med vrstniki opazne tudi večje razlike (prim. sliko 1 in sliko 2),⁴ ki so odvisne od različnih dejavnikov, npr. bralne kulture, medgeneracijskih stikov, poznavanja tujih jezikov, izkazanih interesov.

¹ Prispevek je nastal v okviru projekta *Slovenščina na dlani* (JR-ESS-PROŽNE OBLIKE UČENJA), ki ga sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

² V prispevku izhajamo iz postavk, predstavljenih v Jesenšek (2018: 21): (1) frazeološki način izražanja je v naravnih jezikih vseprisoten; (2) s frazeološkim izrazjem se srečamo že na zgodnjih stopnjah pridobivanja jezika, pomaga nam uvideti, razumeti in izraziti sebe in svet okoli nas; (3) frazeološko izrazje bogati naše jezikovne zmožnosti in krepi kulturnozgodovinska znanja.

³ Zasnova in priprava učnega e-okolja je predstavljena v monografijah *Slovenščina na dlani 1* (2018), *Slovenščina na dlani 2* (2019) in *Slovenščina na dlani 3* (2021).

⁴ Anketiranje je v okviru projekta *Slovenščina na dlani* v šolskem letu 2019/20 izvedla učiteljica Mojca Jerala Bedenk z Osnovne šole Vižmarje Brod.

dobiti zeleno luč	lahko greš
doživeti hladen tuš	misel neč
drag kot žafran	zelo drago
držati figo v žepu	skria
dvorezen meč	
gordijski voz	
imeti dolg jezik	zgovorn
imeti maslo na glavi	šuden
imeti v krvi kaj	da imaš - zmož
imeti v malem prstu kaj	
iskati dlako v jajcu	
iti na roko komu	rekeljane
iz trte izviti	

Slika 1: Navajanje pomena izbranih frazemov med osnovnošolci (9. razred, učenec 1)

Vir: Slovenščina na dlani

dobiti zeleno luč	spomeni da je bilo tvoje dejanje odobreno ^{neč}
doživeti hladen tuš	da izveš nekaj, kar te negativno presenetiti
drag kot žafran	(stvar) ki je zelo draga
držati figo v žepu	prekršitev obljube
dvorezen meč	da ne poškoduješ samo sebe druge osebe
gordijski voz	zelo zapletena stvar ^{temveč tudi sebe}
imeti dolg jezik	veliko govoriti, tudi lagati
imeti maslo na glavi	biti keriv za nekaj
imeti v krvi kaj	da nekaj predveduješ in si dober v tem
imeti v malem prstu kaj	da si zelo dober v čem, imati talent
iskati dlako v jajcu	iskati nekaj, kar ni mogoče nikoli niti najdeno
iti na roko komu	nekomu pomagati v stiski
iz trte izviti	zelo zvitaj stvar / oseba

Slika 2: Navajanje pomena izbranih frazemov med osnovnošolci (9. razred, učenec 2)

Vir: Slovenščina na dlani

Enako velja tudi za paremiološko zmožnost – tudi ta se razvija postopoma, pri čemer otroci pregovore ves čas sprejemajo v svoje besedišče. Slovenske raziskave so pokazale, da predpostavke, da mladi ne poznajo in ne uporabljajo pregovorov oz. da jih govorci iz generacije v generacijo uporabljali čedalje manj, ne držijo (Metc 2019: 217–218). Potrdili sta se domnevi, da mladi poznajo manj enot kot odrasli, kar lahko povežemo z dejstvom, da z mnogimi enotami še niso prišli v stik, in da je pri mlajših govorcih delež pasivnega poznavanja večji kot pri starejših, saj enote šele z leti preidejo od pasivnega poznavanja v aktivno rabo. Katarina Rigler Šilc (2017: 40) ob

tem ugotavlja, da mladostniki frazeme uporabljajo za izražanje čustvenih, socialnih, intelektualnih, vedenjskih in drugih potreb.

Sicer pa v slovenskem prostoru ni veliko raziskav, ki bi na obsežnem vzorcu preverjale poznavanje, razumevanje in rabo frazemov ter pregovorov izključno med osnovno- in srednješolci. Rabo frazemov, ki jih mladostniki uporabljajo v prispevkih v mladostniških revijah in v sporočilih na družbenem omrežju Facebook, je preučevala K. Rigler Šilc (2017). Zanimiva je ugotovitev, da »mladostniki frazemov, ki jih spoznajo v šoli, v vsakdanji komunikaciji ne uporabljajo« (Rigler Šilc 2017: 173).⁵ Ena izmed pomembnejših raziskav, ki jo je s pomočjo anketiranja srednješolcev opravila frazeologinja Erika Kržišnik, je bila prvič izvedena v osemdesetih letih 20. stoletja, nato pa ponovljena še po sedemindvajsetih letih (prim. Kržišnik 1990, Kržišnik 2015). Ugotovljeno je bilo, da dijaki frazeme »načelno poznajo, vendar ne preveč natančno« in da so bili »relativno dobri rezultati« tudi pri ugotavljanju pomena frazemov, kadar je šlo za pasivno prepoznavanje oz. razumevanje, pri aktivni rabi pa so bili rezultati bistveno slabši (Kržišnik 1990: 138, 139, 141). Pri ponovljeni anketi je avtorica sicer opazila nekoliko slabše poznavanje frazemov, vključenih v anketo, a je to delno pripisala tudi časovni zaznamovanosti enot (npr. *priti na boben*). Izpostavila je pomembno spoznanje, da se »frazeeološka zmožnost govorcev od konca osnovne do konca srednje šole zelo razvije« (Kržišnik 2015: 141), kar pa se le v določeni meri povezuje z izobraževalnim procesom, v večji meri pa s starostnim obdobjem, za katerega je značilno širjenje interesov, vzpostavljane kritičnega odnosa do stvarnosti in večja vključenost v javno življenje.

3 Frazemi in pregovori pri pouku

Razmislek o tem, kako frazeologijo teoretično predstaviti pri pouku in jo ustrezno podkrepiti z vajami, je bil aktualen že pred desetletji. Sistematično spoznavanje frazemov in pregovorov je namreč nujno za njihovo uzaveščanje, prepoznavanje prenovitev, razvozlanje morebitnih humornih učinkov besedila ipd. (Kržišnik 1990: 134). V zadnjih tridesetih letih je bil na tem področju narejen pomemben napredek, ob tem pa je napredovala tudi frazeologija kot veda (Kržišnik 2015: 132; Kržišnik 2013). V današnjih učnih načrtih za slovenščino je frazeologiji sicer še

---

⁵ Avtorica je na manjšem vzorcu osnovnošolcev preverjala tudi razumevanje frazemov z vidika psiholingvistike. Odgovore na vprašanje, kako vedo, kaj frazem pomeni, je razdelila v štiri skupine, ki so vezane na: (1) pogostost slišane, (2) razbiranje iz sobesedila, (3) splošno poznanost in (4) razlago staršev, sorodnikov, učiteljev (Rigler Šilc 2017: 73).

vedno odmerjeno manjše mesto, a so kljub temu med cilji že eksplicitno omenjeni tudi frazemi in z njimi povezane aktivnosti. Tako v učnem načrtu za osnovno šolo zasledimo, da npr. učenci v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju v okviru razvijanja jezikovne in slogovne zmožnosti »razlagajo dane besede in frazeme iz besedila in jih smiselno uporabljajo v svojem besedilu« (Poznanovič Jezeršek idr. 2018: 34), v učnem načrtu za gimnazije pa je v okviru razvoja poimenovalne zmožnosti navedeno, da dijaki »nadomeščajo proste besedne zveze s frazemi in nasprotno« (Poznanovič Jezeršek idr. 2008: 13) oz. da dijak dokaže poimenovalno zmožnost tudi tako, da »razloži frazem, predstavi njegove ustrezne okoliščine in ga uporabi v povedi« (Poznanovič Jezeršek idr. 2008: 35). Temu so prilagojena tudi učna gradiva, ki podajajo teoretična izhodišča, dodane pa so tudi vaje za utrjevanje frazemov in pregovorov, najbolj sistematično in poglobljeno v 7. razredu osnovnošolskega izobraževanja (prim. Cajhen idr. 2017) ter v 2. letniku srednješolskega izobraževanja (na gimnazijah in strokovnih šolah; prim. Križaj idr. 2020). Pregovori v učnih načrtih sicer niso posebej omenjeni, saj so po teoriji umeščeni med »stavčne frazeme«, ki jih uporabljamo kot samostojne povedi, se pa v učnem gradivu pojavljajo naloge, vezane nanje.⁶

Učitelji slovenščine, ki sodelujejo v projektu *Slovenščina na dlani*, so na projektnih izobraževanjih izpostavili, da so frazemi za učence in dijake težavni in da si jih pogosto »napačno interpretirajo« (Voršič 2018: 91) ter da ne zmorejo pojasniti njihovega pomena, četudi ga po lastni presoji poznajo (prim. Ulčnik 2021). Po opažanjih učiteljev so naloge, vezane na frazeme, slabše rešene tudi pri (nacionalnih) preverjanjih znanja in na maturi. Pri tem je za izboljšanje rezultatov pomembno, da je frazeologija teoretično predstavljena pri pouku, ker se tako lahko začne njeno načrtno spoznavanje. Za učinkovito prepoznavanje teh jezikovnih enot bi bilo treba posebno pozornost usmeriti v usvajanje njihovih definicijskih lastnosti, na podlagi katerih lahko učenci in dijaki presodijo, ali je določena besedna zveza frazem oz. ali gre v posameznem primeru za pregovor ali ne. Pri tem je pomembno, da enote uzavestijo in sčasoma razvijejo tudi zmožnost prepoznavanja njihovih prenovitev. Navedeno jim pomaga, da se ustrezno znajdejo tudi v novih situacijah oz. ob stiku z neznanimi ali novimi enotami.⁷ V procesu izobraževanja namreč opažamo, da učenci in dijaki (tudi študenti) bolje prepoznavajo t. i. šolske primere frazemov,

⁶ Npr. dokončaj pregovor: *Kdor se zadnji smeje, ...* (prim. Križaj idr. 2020).

⁷ Frazeološki sistem je namreč dinamičen, kar pomeni, da enote tudi izginjajo, se spreminjajo in nastajajo na novo. Nataša Jakop (2013) je raziskovala frazeološke neologizme v slovenščini in med drugim izpostavila različne vire za nastanek nove frazeologije (npr. politični diskurz, prevodna literatura, stičišče terminologije in frazeologije).

pregovorov in sorodnih enot (torej take, ki se pogosteje uporabljajo v učnem gradivu⁸ in se pogosteje tudi omenjajo pri pouku), npr. *vreči puško v koruzo, kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade*, manj pa enote, ki jih prav tako (ali celo v večji meri) poznajo, razumejo oz. uporabljajo, a niso prepričani, ali jih lahko teoretično umestijo mednje, npr. *iti na živce, imeti za norca, dobiti na finto, biti blond, v tretje gre rado, nikoli ne reci nikoli, žiber je žiber*. Razlog za to lahko iščemo v neuzaveščenosti definicijskih lastnosti, po katerih bi lahko učinkovito presodili, ali je določena enota frazem oz. pregovor ali ne. V e-okolju *Slovenščina na dlani* smo v vsebinskem sklopu, ki smo ga poimenovali *Modrosti poznam do obisti*, želeli ponuditi dodatno podporo siceršnjemu spontanemu učenju in usvajanju frazemov ter pregovorov med mladimi, pripravili pa smo tudi teoretične opredelitve frazeološko-paremioloških pojmov oz. odgovore na vprašanja, ki bi se jim na tem področju lahko zastavljala.

4 Frazemi in pregovori v e-okolju

Namen učnega e-okolja *Slovenščina na dlani* je prispevati k spoznavanju frazemov in pregovorov ter vplivati na razvoj frazeološke in paremiološke kompetence.⁹ Pri tem je naše izhodišče, da frazeme in pregovore spoznavamo spontano ter da gre pri tem za vseživljenjski proces. V okviru pouka slovenščine pa lahko te jezikovne enote ustrezno teoretično opredelimo, spoznamo njihove značilnosti, opazujemo njihovo podobo, jih prepoznavamo v besedilu, razmišljamo o njihovem pomenu in ga poskušamo pojasniti, razbiramo pomen iz besedila, preverjamo njihovo rabo, ugotavljamo funkcije, ki jih imajo frazemi in pregovori pri sporazumevanju, in podobno. Učno e-okolje vse to omogoča in torej v osnovi ni namenjeno zgolj usvajanju tistih enot, za katere predpostavljamo, da jih učenci in dijaki še ne poznajo. Pri zasnovi vsebinskega sklopa smo izhajali iz treh osnovnih ciljev: (1) pripraviti slovarske opise izbranih frazemov in pregovorov, (2) ponuditi raznovrstne vaje in (3) pripraviti razlage, ki bi lahko olajšale reševanje vaj.

⁸ Analiza je pokazala, da nekatere enote v učbeniškem gradivu izkazujejo zelo dolgo tradicijo pojavljanja, npr. *kadar mačke ni doma, miši plešejo* (prim. Ulčnik 2014: 54).

⁹ Torej na prepoznavanje, razumevanje in rabo frazemov ter pregovorov (prim. tudi Rigler Šilc 2017: 69).

4.1 Slovarski opisi

Pri slovarskih opisih smo morali najprej narediti izbor enot, ki jih bomo zajeli. Ta izbor smo vezali na tri osnovne kriterije, in sicer na: (1) aktualnost enot, (2) njihovo didaktično relevantnost in (3) pokrivanje različnih tematskih skupin.

Pri frazemih je posebno težavo predstavljalo dejstvo, da v slovenskem prostoru nimamo raziskav o poznavanju in pogostosti rabe frazemov oz. nimamo seznamov (naj)pogostejših enot. Aktualnost frazemov smo tako vezali na njihovo prisotnost v učnem gradivu¹⁰ (kar pomeni, da obstaja velika verjetnost, da se s temi enotami seznanijo pri pouku slovenščine, npr. *iskati dlako v jajcu, lije kot iz škafo, metati polena pod noge*), ob tem pa smo upoštevali tudi zadostno pogostost teh enot v korpusu sodobnih pisnih besedil Gigafida 2.0 (prim. Ulčnik 2019). Pri pregovorih smo lahko izhajali iz t. i. paremiološkega optimuma, tj. seznama tristo najbolj poznanih in uporabljenih enot (Meterc 2017). Raziskave o poznavanju in razumevanju pregovorov so bile opravljene v okviru raziskav za nastanek paremiološkega minimuma in optimuma. Paremiološki minimum je koncept Grigorija Permjakova (1989: 91–92) o lestvici najbolj poznanih paremioloških izrazov v določenem jeziku in je že določen za več jezikov. Paremiološki optimum pa je koncept Petra Đurča (2006: 3) iz obdobja vzpona korpusnega jezikoslovja in govori o tem, da je za najbolj optimalno lestvico pregovorov treba upoštevati tako poznanost kot tudi pogostnost, ugotovljeno s korpusnimi raziskavami. V okviru teh raziskav je v slovenščini nastal leta 2017 objavljeni paremiološki optimum (Meterc 2017) in iz njega selektivno ter kritično črpamo tudi gradivo za e-okolje *Slovenščina na dlani*. Pri tem upoštevamo, da je v šolskem procesu smiselno spodbuditi spoznavanje in razumevanje najbolj poznanih in pogostih pregovorov, saj se bodo učenci in dijaki z njimi najverjetneje še srečali, ob konkretnih vajah in teoretičnih razlagah pa bodo pridobili jezikovni čut tudi za manj poznane in manj pogoste pregovore, s katerimi se bodo srečevali v prihodnosti, ob tem pa bodo lahko razvijali tudi sposobnost prepoznavanja osnovnih vzorcev (formul), po katerih te enote nastajajo, npr. *kdor X, ta Y*.

---

¹⁰ Izpisi so bili narejeni iz osnovno- in srednješolskih delovnih zvezkov ter beril za slovenščino od 6. do 9. razreda in od 1. do 4. letnika (prim. Ulčnik 2019: 38). Prisotnost frazemov in pregovorov v učbenikih za jezikovni pouk slovenščine v 7. razredu je preverjala že K. Rigler Šilc (2017: 102–105, 122–124).

Kot didaktično relevantne smo opredelili tiste enote, ki jih učenci in dijaki nekoliko težje razumejo, ker so v večji meri idiomatične. K. Rigler Šilc (2017: 72) navaja, da se pri frazemih lahko najprej aktivirajo pomeni posameznih sestavin, sledi ugotovitev o pomenski nesmiselnosti, v tretji fazi pa se aktivira naučeni pomen frazema kot celote; idealno situacijo predstavlja takojšnje aktiviranje frazeološkega pomena. Pri tem kriteriju smo upoštevali tudi konkretne predloge učiteljic in učiteljev, ki so izpostavili frazeme in pregovore, za katere so opazili, da jih učenci in dijaki slabše poznajo oz. jih ne razumejo, npr. *gordijski vozel*, *labodji spev*, *posuti se s pepelom*, *priži z dežja pod kap*, *vleči dreto*.

Na podlagi tretjega kriterija smo želeli izpostaviti, da se frazeološke enote pojavljajo na različnih semantičnih poljih oz. da lahko z njimi spregovorimo o človeku, medosebnih odnosih, dejavnostih in bivanju, predmetnosti in pojavnosti, času in prostoru, pa tudi o količini, meri in stopnji, npr.

- človek (npr. *stisniti zobe*, *videz vara*),
- medosebni odnosi (npr. *pogledati skozi prste*, *obljuba dela dolg*),
- dejavnost in bivanje (npr. *dobiti zeleno luč*, *vaja dela mojstra*),
- predmetnost in pojavnost (npr. *kamen spotike*, *lakota je najboljši kubar*),
- čas in prostor (npr. *na vrat na nos*, *hiti počas*),
- količina, mera in stopnja (npr. *levji delež*, *v tretje gre rado*).¹¹

Z upoštevanjem vseh treh kriterijev smo prišli do izbora sto frazemov¹² in sto pregovorov (prim. tudi Ulčnik 2019, Ulčnik in Meterc 2019, Ulčnik 2021). Za izbrane enote smo v nadaljevanju pripravili celostne slovarske opise in jih zbrali v zbirki, poimenovani FRIDA (Frazemi in pRegovori na DIAni). Najprej smo v programskem vmesniku izdelali večnivojsko podatkovno shemo in vanjo začeli vnašati podatke. Na prvem nivoju smo opazovali oblikovne in tipološke lastnosti izbranih enot, na drugem nivoju pomensko-pragmatične lastnosti, na tretjem nivoju pa njihove slovnične lastnosti. Opisne formulacije smo vseskozi prilagajali primarnim uporabnikom e-okolja, torej učencem in dijakom, ter pri tem sledili

¹¹ Določene enote lahko umestimo tudi v več sklopov. Razvrščanje zbranih frazemov v tematske sklope, npr. čustva/počutje, značilnosti človeka, medsebojni odnosi, mišljene oz. učenje, delo oz. služba, nasveti oz. modrosti, je uporabljeno tudi v Rigler Šilc (2017).

¹² Zaradi omejenega izbora tokrat niso bili zajeti pragmatični frazemi, npr. *kam pes taci moli*, *naj me koklja brne*, *niti na kraj pameti mi ne pride*, *pojdi se soliti*, *ta je pa bosa* (prim. Jakop 2006), četudi raziskave kažejo, da gre za enote, ki jih mladostniki načeloma poznajo in pogosto uporabljajo na družbenih omrežjih (prim. Rigler Šilc 2017: 75, 81–84).

nazornosti, jasnosti in razumljivosti. Pomen frazemov je naveden v: (1) krajši obliki (parafraza), (2) daljši obliki (pomenski opis v povedi), dodano pa je lahko tudi (3) pragmatično pojasnilo, npr.

dvorezen meč

- (1) kar ima hkrati prednosti in slabosti
- (2) Če je kaj **dvorezen meč**, pomeni, da ima hkrati prednosti in slabosti oziroma pozitivne in negativne posledice ter da lahko učinkuje nasprotno od pričakovanega ali želenega.
- (3) Če rečemo, da je kaj **dvorezen meč**, želimo posebej opozoriti na neželene lastnosti ali učinke.

Četrto nivo je bil namenjen navajanju dodatnih zgledov rabe, ki bi bili uporabni pri pripravi vaj. Pri tem smo bili posebej pozorni na zglede z več frazeološkimi enotami, na pojasnjevanje izvora posameznih enot (npr. na mitološka pojasnila in etimološke razlage), na opažene dobesečne pomene pri enotah, ki omogočajo t. i. dvojno branje (Kržišnik 2006: 260), na prisotnost uvajalnih sredstev ipd. Pazili smo na zadostno navajanje besedilnega okolja, iz katerega je mogoče razpoznati pomen predstavljenih frazeoloških enot, npr.

In kaj sogovornik meni o protikadilskem zakonu? »Ta zakon je **dvorezen meč**. Tovrstni zakoni včasih povzročijo prav nasproten učinek. Osebo ga podpiram, vendar menim, da brez spremembe splošne miselnosti o kajenju ne bo dosegel ničesar. Odkar je v veljavi, nisem opazil znatnih razlik, razen v javnih prostorih, kar pa je tudi pozitiven premik. Pomembno se mi zdi, da začnemo ljudi osveščati zgodaj, že v otroštvu. Na primeren način je potrebno razložiti vsem, kako škodljivo je kajenje in katere so njegove možne posledice. Če povzamem, največji uspeh bomo dosegli, če nam bo uspelo spremeniti miselnost vse generacije« /.../ (Vir: Gigafida 2.0)

Uporabniku se opisi prikazujejo v prilagojeni zaslonski sliki, pri čemer sledimo njegovemu interesu in omogočamo večnivojski prikaz z možnostjo selektivnega izbiranja podatkov v razponu med osnovnim in razširjenim oz. celostnim prikazom (prim. tudi Jesenšek in Ulčnik 2014: 286). Za frazeme so tako sprva prikazani le

izhodiščna enota, parafraza in zgled,¹³ šele v naslednji fazi pa pomenski opis, pragmatična pojasnila, morebitne so- in protipomenske enote ipd. Pri pregovorih izhodiščni enoti¹⁴ sledita pomenski opis in zgled, dodana pa so tudi pragmatična pojasnila, sopomenske enote in variante (prim. sliko 3).

bolje pozno kot nikoli

bolje zdaj kot nikoli

bolje pozno kakor nikoli

raje pozno kot nikoli

bolje pozneje kot nikoli

POMEN

Izraža, da je bolje kaj storiti pozneje, kot da tega sploh ne bi storili.

Nova Gorica, ki je zaradi svoje majhnosti, lege in podnebja kot nalašč za patroljiranje z bicikli, je svoje policiste kolesarje dobila šele pred nekaj dnevi, a **bolje pozno kot nikoli**. [vir](#)

Izraža tolažbo, spodbudo.

Saj vem, da sem že malce pozen za to objavo, vendar vseeno. **Bolje pozno kot nikoli**. [vir](#)

Sopomenka nikoli ni prepozno

Tematika dejavnost in bivanje, čas in prostor

ZGLEDI RABE

Če ste zdravi, za cepljenje še ni prepozno. Študije so pokazale, da se začne pri nekaterih ljudeh odpornost proti virusu razvijati že v nekaj dneh po cepljenju. Torej **bolje pozno kot nikoli**. [vir](#)

Spoznali boste, v čem je smisel vašega početja. Dolgo ste potrebovali, a **bolje pozno kot nikoli**. [vir](#)

Ne čakaj na maj, pravi znana slovenska pesem in film, a tokrat žal ne bomo imeli izbire. Vendar vam v ljubljanskih kinematografih obljublajo, da bodo kljub temu zavrteli trenutno najaktualnejše filme. No, **bolje pozno kot nikoli**. [vir](#)

Slika 3: Prikaz slovarskega opisa za izbrani pregovor

Vir: Slovenščina na dlani

Izdelani slovarski opisi imajo dvojno funkcijo – služijo podrobnejšemu seznanjanju s konkretnimi frazemi in pregovori, preverjanju njihovega pomena in rabe, hkrati pa smo zbrane podatke skušali v čim večji meri izkoristiti tudi pri zasnovi in pripravi vaj.

¹³ Zgledi so avtentični in so zajeti iz pisnih korpusov.

¹⁴ Osnovne oblike pregovorov in njihove variante smo zapisali z malo začetnico in brez končnega ločila. S tem smo želeli nakazati, da so pregovori kot taki običajno vključeni v besedilo. O načinu zapisovanja frazemov z vrednostjo povedi je razmišljala že N. Jakop (2006: 60).

4.2 Vaje in naloge

Podatki, zbrani v slovarskih opisih, so bili izhodišče za zasnovo vaj (prim. Verdonik idr. 2021). Naš cilj je bil ponuditi vaje treh zahtevnostnih ravni – osnovna, srednja, zahtevna – in hkrati zajeti različne tipe vaj z ozirom na uporabnikovo aktivnost (izbiranje, razvrščanje, dopolnjevanje ipd.). Sledili smo spoznanjem teoretične frazeologije in frazeodidaktike (Kržišnik 2015; Kacjan in Jesenšek 2010) ter vaje razdelili v tri vsebinske podsklope: (1) podoba, (2) pomen, (3) raba frazemov in pregovorov.

V prvem podsklopu se pojavljajo vaje osnovne in srednje zahtevnostne ravni. Njihov namen je doseči, da uporabniki e-okolja frazeme in pregovore prepoznajo v besedilu, da se zavedajo njihove oblikovne oz. sestavinske podobe (večbesednost, ustaljenost) in da znajo ločevati med frazemi ter pregovori. Te vaje so konkretno vezane na prepoznavanje frazemov in pregovorov v besedilu, označevanje njihovih sestavin, dopolnjevanje manjkajočih sestavin ipd. Pri posameznih vajah so dodani tudi elementi igrifikacije, npr. spomin – povezovanje frazema s sliko, povezovanje prvega in drugega dela pregovora; sestavljanje – sestavljanje frazemov oz. pregovorov iz danih sestavin.

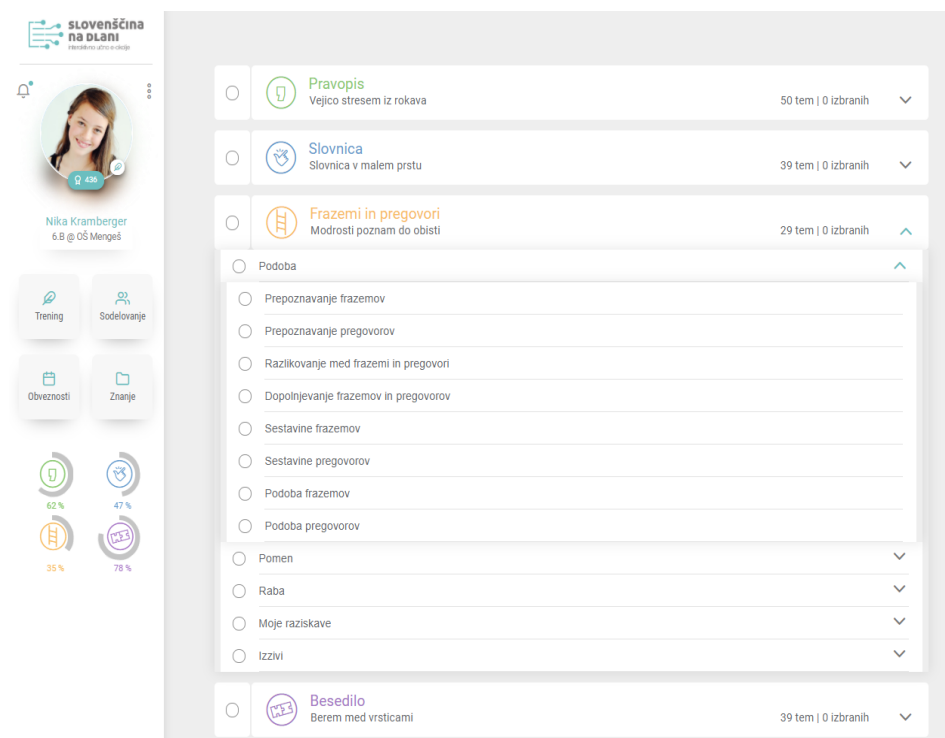
V drugem podsklopu so vaje vseh treh zahtevnostnih ravni, pri čemer preverjamo razumevanje pomena frazeoloških enot, (pre)poznavanje medfrazemskih razmerij (so- in protipomenskost), zmožnost pomenskega pojasnjevanja enot ter sposobnost njihovega nadomeščanja s slogovno nezaznamovanimi besedami. Uporabnik mora npr. ustrezno povezati enoto s pomenom, prepoznati zgled brez frazema (v njem je besedna zveza uporabljena v dobesednem pomenu, npr. *španska vas: Fraguas je majhna španska vas v hribih okoli 90 minut vožnje iz Madrida*), povezati so- in protipomenske enote, na podlagi pomena enote razvrstiti v ustrezne tematske skupine, namesto frazemov uporabiti nevtralne besede, razložiti pomen frazemov in pregovorov, uporabljenih v zgledu.

V tretjem podsklopu so vaje srednje in zahtevne ravni. Osredotočamo se na ustrezno frazeološko rabo ter sposobnost nadomeščanja nezaznamovanega izražanja s frazeološkim. Pri pregovorih smo posebej pozorni tudi na uveljavljeno rabo s t. i. uvajalnimi sredstvi. Uporabnik mora npr. izbrati ustrezni frazem in z njim dopolniti zgled, dokončati poved z ustreznim frazemom, za označeni del povedi uporabiti

ustrezni frazem, izbrati zgled, ki vsebuje uvajalno sredstvo (npr. *Najbolj varčnim se bo to obrestovalo, saj kot pravi star pregovor: žrno na žrno pogača, kamen na kamen palača*).

Vajam smo dodali še nekaj ustvarjalnih nalog oz. izzivov. Pri teh se uporabnik npr. preizkusi kot slovaropisec (s seznama izbere enoto in jo po navodilih in skladno z danim zgledom slovsko opiše), tvori kratko besedilo (npr. horoskop, šalo) in v njem uporabi frazeme in/ali pregovore, izraža svoje mnenje o resničnosti in aktualnosti izbranega pregovora (npr. *obleka naredi človeka*).

Na sliki 4 je izsek iz učnega e-okolja, v katerem je kazalo vaj, s katerega izberemo sklop, ki nas zanima (npr. Podoba → Dopolnjevanje frazemov in pregovorov).

Slika 4: Prikaz kazala vaj v vsebinskem sklopu Frazemi in pregovori

Vir: Slovenščina na dlani

4.3 Razlage teoretičnih pojmov

Uporabniki lahko ob reševanju vaj v učnem e-okolju naletijo tudi na težave zaradi nezadostnega poznavanja in razumevanja tematike, zato smo pripravili razlage oz. odgovore na vprašanja, ki bi se jim utegnili zastavljati. Gre za seznam devetintridesetih vprašanj, ki se nanašajo na značilnosti frazemov in pregovorov, njihovo podobo, pomen in rabo ter slovarski opis, npr. *kaj je frazem, kaj je varianta frazema, kako lahko razberem pomen frazemov in pregovorov, kaj so sopomenski frazemi, kaj je uvajalno sredstvo, s kakšnim namenom uporabljamo frazeme in pregovore, kako so frazemi in pregovori predstavljeni v e-okolju Slovenščina na dlani* (prim. prilogo). Na ta vprašanja smo pripravili odgovore v obliki razlag, ki se uporabnikom po potrebi prikažejo v obliki pomoči neposredno ob reševanju vaj in nalog (s klikom na ikono), obenem pa so razlage zbrane tudi v posebnem zavihku Znanje in se lahko uporabljajo kot svojevrsten jezikovni priročnik, kakršnega doslej za področje frazeologije in paremiologije še nismo imeli.

Pri pripravi razlag smo upoštevali naslednja načela: (1) razlage so namenjene primarni ciljni publikli e-okolja, tj. učečim se med enajstim in devetnajstim letom; (2) razlage naj bodo jezikovno-slogovno jasne in jedrnate; (3) pazimo na strokovno natančnost; uporabljamo v stroki uveljavljeno in ustaljeno terminologijo, opozorimo na nove izraze in jih ustrezno povežemo z izrazi v obstoječem učnem gradivu; (4) vključujemo ponazoritve z izbranimi frazemi in pregovori, po potrebi ponazorimo tudi z avtentičnimi zgledi iz korpusov slovenskega jezika;¹⁵ (5) uporabljamo formulacije v 1. osebi množine, npr. *Poznamo ...*; (6) izogibamo se pavšalnim ocenam (*več govorcev, veliko ...*); (7) težimo k formulacijam, ki so do uporabnikov prijazne (izogibamo se opozorilom v smislu: *paži, pozor*, izpostavljamo zanimivosti); (8) za večjo preglednost vključujemo krepki tisk in zapise v alinejah; po potrebi dodamo tudi miselne vzorce in tabele; (9) vključujemo najnovejša spoznanja stroke; (10) ponudimo tudi dodatne vsebine (ki jih učni načrt posebej ne predvideva, a so pomembne za celostno razumevanje tematike oz. bi lahko posebej pritegnile tudi nadarjene učence in dijake). Skladno z načeli smo na primer omenili izraza *reklo* in *rečenica*, ki se v učnem gradivu pojavljata, a se v stroki nista uveljavila;¹⁶ pojasnili smo tudi nekatere pregovorom sorodne enote, npr. reke, aforizme in slogane, opredelili

¹⁵ Uporabili smo korpus Gigafida 2.0.

¹⁶ ».../.../ Za osnovne jezikovne enote, ki jih ti vedi preučujeta, so se v preteklosti uporabljala različna poimenovanja, na primer reklo (za frazem) in rečenica (za pregovor ali njemu podobno enoto).« (Ulčnik, Meterc, Jesenšek 2020)

razliko med pregovorom in rekom ipd. Omenili smo tudi paremiologijo kot vedo, ki se podrobneje ukvarja s pregovori in sorodnimi enotami.¹⁷ Med viri informacij o pregovorih smo opozorili tudi na rastoči *Slovar pregovorov in sorodnih paremioloških izrazov* (Meterc 2020), ki je nedavno začel izhajati na portalu Fran. Izpostavili smo nekaj zanimivosti, npr.

- »Čeprav se pregovori in reki razlikujejo, pa je zanimivo, da se v rabi pogosto zgodi, da uvajamo pregovor z uvajalnim sredstvom rek in obratno. S tako rabo ni nič narobe« (Ulčnik, Meterc, Jesenšek 2020);
- »Zanimivo je, da veliko sodobnih frazemov in pregovorov nastane na podlagi reklamnih sloganov ali filmskih citatov, npr. *Življenje je kot bonboniera – nikoli ne veš, kaj dobiš* (iz filma Forrest Gump)« (Ulčnik, Meterc, Jesenšek 2020).

Slika 5 prikazuje primer razlage, vezane na rabo frazemov in pregovorov.

S kakšnim namenom uporabljamo frazeme in pregovore?

Frazemi in pregovori so sestavni del našega ustnega in pisnega izražanja. Navadno jih uporabljamo spontano, včasih pa jih uporabimo tudi s posebnim namenom, na primer:

- da bi kaj **dodatno utemeljili** ali **podkrepili** oziroma da bi pokazali, da je to, kar sporočamo, v skladu z načelom, ki ima dolgo zgodovino ali veljavo, [1]
- da bi **pritegnili pozornost** (pogosto v oglasih in besedilih, ki jih pripravljajo novinarji), [2]
- da bi **se izognili jasnemu, konkretnemu izražanju** (pogosto v horoskopih). [3]

[1] *Ker dober glas seže v deveto vas, se za projekt zanima čedalje več prekmurskih občin.*

[2] *Denar tudi v tenisu sveta vladar*

[3] *Strelec – Če okolici ne boste natančno pojasnili svojih želja, boste še dolgo tavalili v temi. Z jasnimi in odkritimi besedami boste zadeli žebljico na glavico. Danes boste spet ugotovili, da lahko veliko veselje najdete tudi v majhnih stvareh.*

Slika 5: Prikaz izbrane razlage vsebinskega sklopa Frazemi in pregovori

Vir: Slovenščina na dlani

¹⁷ »S frazemi in pregovori se ukvarja **frazeologija**. S pregovori in njim podobnimi jezikovnimi enotami pa se podrobneje ukvarja tudi **paremiologija**, ki je jezikoslovna in folkloristična veda.« (Ulčnik, Meterc, Jesenšek 2020)

Pripravljene razlage sta strokovno pregledali osnovnošolska in srednješolska učiteljica slovenščine.¹⁸

4 Sklep

Frazemi in pregovori pomembno sooblikujejo naše vsakdanje sporazumevanje, zato se jim moramo na ustrezen način posvetiti tudi v okviru pouka slovenščine. Učno e-okolje *Slovenščina na dlani* izhaja iz frazeoloških in paremioloških raziskovalnih izsledkov in skuša prispevati k razvoju frazeološko-paremiološke kompetence. Ponuja priložnost za sistematično spoznavanje frazemov in pregovorov ter njihovo utrjevanje s pomočjo raznovrstnih vaj, vezanih na njihovo podobo, pomen in rabo. Vsebuje tudi posodobljene in šolajoči se populaciji prilagojene razlage teoretičnih pojmov oz. odgovore na vprašanja, ki bi se uporabnikom e-okolja utegnili porajati ob reševanju vaj. V pomoč so tudi slovarski opisi izbranih enot, ki vsebujejo izhodiščno obliko, pomen, avtentične zglede rabe, opažene so- in protipomenke ter variante. S pripravljenim gradivom skušamo zagotoviti kakovostno samostojno učenje v digitalnem okolju in se tako prilagoditi sodobnim didaktičnim smernicam ter novim potrebam učenja in poučevanja.

Literatura

- Nana CAJHEN, Nevenka DRUSANY, Dragica KAPKO, Martina KRIŽAJ in Marja BEŠTER TURK, 2017: *Slovenščina za vsak dan 7. Samostojni delovni zvezek za slovenščino v 7. razredu osnovne šole. 2. del*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Gigafida 2.0. Korpus pisne standardne slovenščine*. Dostop 5. 5. 2021 na <https://viri.cjvt.si/gigafida/>
- Peter ĐURČO, 2006: Methoden der Sprichwortanalysen oder Auf dem Weg zum Sprichwörteroptimum. *Phraseology in Motion. Methoden und Kritik. Akten der Internationalen Tagung zur Phraseologie (Basel, 2004)*. Ur. Annelies Häcki Buhofner, Harald Burger. Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren. 3–20.
- Polona GANTAR, 2007: *Stalne besedne zveze v slovenščini. Korpusni pristop*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Nataša JAKOP, 2013: Frazeološki neologizmi v slovenščini. *Frazeološka simfonija: Sodobni pogledi na frazeologijo*. Ur. Nataša Jakop, Mateja Jemec Tomazin. Ljubljana: Založba ZRC. 157–166.
- Nataša JAKOP, 2006: *Pragmatska frazeologija*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Vida JESENŠEK, 2018: Zakaj in čemu frazeologija pri pouku slovenščine. *Slovenščina na dlani 1*. Ur. Natalija Ulčnik. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. 21–24. Dostop 5. 5. 2021 na file:///D:/Downloads/341-Celotna%20knjiga-543-1-10-20180608%20(2).pdf

---

¹⁸ Pregled sta opravili Gordana Rodinger iz Osnovne šole Pesnica in Tjaša Markežič s Prve gimnazije Maribor. V komentarjih sta opozorili na potrebo po izbiri ponazoritev, ki bodo razumljive (tudi osnovnošolcem) in mladim tudi vsebinsko blizu ter na rabo terminologije.

- Vida JESENŠEK, 2021: Zur Komplexität der phraseologischen Bedeutung: Lexikographische Aspekte. Ur. Michal Piosik, Janusz Taborek, Marta Woźnicka. *Korpora in der Lexikographie und Phraseologie: Stand und Perspektiven*. Berlin, Boston: De Gruyter. 21–34.
- Vida JESENŠEK, Natalija ULČNIK, 2014: Spletni frazeološko-paremiološki portal. Redakcijska vprašanja ob slovenskem jezikovnem gradivu. *Več glav več ve. Frazeologija in paremiologija v slovarju in vsakdanji rabi*. Ur. Vida Jesenšek, Saša Babič. Oddelek za germanistiko Filozofske fakultete Univerze v Mariboru in Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU. 80–98.
- Brigita KACJAN, Vida JESENŠEK, 2010: Pregovori pri učenju in poučevanju (tujega) jezika. *Posodobitve pouka v gimnazijski praksi*. Ur. Nada Holc. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 59–67.
- Martina KRIŽAJ, Marja BEŠTER, Marija KONČINA, Mojca BAVDEK in Mojca POZNANOVIČ, 2020: *Na pragu besedila 2. Izdaja s plusom. Samostojni delovni zvezek za slovenski jezik v 2. letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Erika KRŽIŠNIK, 2015: Frazeologija v šoli – drugič. *Jezik in slovstvo* 60/3–4, 131–142.
- Erika KRŽIŠNIK, 2013: Moderna frazeološka veda v slovenistiki. *Frazeološka simfonija: Sodobni pogledi na frazeologijo*. Ur. Nataša Jakop, Mateja Jemec Tomazin. Ljubljana: Založba ZRC. 15–26.
- Erika KRŽIŠNIK, 2006: Izraba semantične potence frazemov. *Slavistična revija* 56/1, 259–279.
- Erika KRŽIŠNIK, 1990: Frazeologija v osnovni in srednji šoli. *Jezik in slovstvo* 35/6, 134–141.
- Matej METERC, 2020: *Slovar pregovorov in sorodnih paremioloških izrazov. Rastoči slovar*. Dostop 5. 5. 2021 na <https://fran.si/>
- Matej METERC, 2019: Vpliv starosti na poznanost pregovorov, rekov in sorodnih paremij ter na paremiološko kompetenco slovenskih govorcev. *Frazeologija, učenje i poučevanje*. Ur. Željka Macan. Rijeka. 209–221.
- Matej METERC, 2017: *Paremiološki optimum: Najbolj poznani in pogosti pregovori ter sorodne paremije v sloveščini*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Grigorij PERMJAKOV, 1989: On the Question of a Russian Paremiological Minimum. *Proverbium* 6, 91–102.
- Mojca POZNANOVIČ JEZERŠEK idr., 2018: *Učni načrt. Program osnovna šola. Sloveščina*. Ljubljana: Republika Slovenija, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostop 5. 5. 2021 na https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf
- Mojca POZNANOVIČ JEZERŠEK idr., 2008: *Učni načrt. Sloveščina. Gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostop 5. 5. 2021 na http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2010/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_slovenscina_gimn.pdf
- Katarina RIGLER ŠILC, 2017: *Frazeološka kompetenca slovenskega mladostnika. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Sloveščina na dlani 1*. Ur. Natalija Ulčnik. Maribor: Univerzitetna založba Univerze, 2018. Dostop 5. 5. 2021 na <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/341>
- Sloveščina na dlani 2*. Ur. Natalija Ulčnik. Maribor: Univerzitetna založba Univerze, 2019. Dostop 5. 5. 2021 na <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/447>
- Sloveščina na dlani 3*. Ur. Natalija Ulčnik. Maribor: Univerzitetna založba Univerze, 2021. Dostop 5. 5. 2021 na file:///D:/Downloads/545-Celotna%20knjiga-1256-1-10-20210312%20(4).pdf
- Natalija ULČNIK, 2021: Razumevanje frazemov in načini njihovega pomenskega pojasnjevanja – rezultati ankete. *Sloveščina na dlani 3*. Ur. N. Ulčnik. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. 33–50. Dostop 5. 5. 2021 na file:///D:/Downloads/545-Celotna%20knjiga-1256-1-10-20210312%20(4).pdf
- Natalija ULČNIK, 2019: Izbor frazemov za bazo FRIDA. *Sloveščina na dlani 2*. Ur. Natalija Ulčnik. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. 37–45. Dostop 5. 5. 2021 na <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/447>

- Natalija ULČNIK, 2014: Pregovor je najboljši učitelj. Vloga in pomen pregovorov pri pouku slovenščine v 19. stoletju in danes. *Frazeologija nemškega jezika z vidikov kontrastivnega in uporabnega jezikoslovja*. Ur. Vida Jesenšek. Maribor: Filozofska fakulteta Oddelek za germanistiko. 36–58.
- Natalija ULČNIK, Matej METERC in Vida JESENŠEK, 2010: *Aktivnost 2.6 Baza znanja 2.6.3 Izdelava razlag (za frazeme in pregovore)*. Interno gradivo projekta *Slovenščina na dlani*. Maribor: Univerza v Mariboru.
- Natalija ULČNIK in Matej METERC, 2019: Izbor pregovorov za bazo FRIDA. *Slovenščina na dlani 2*. Ur. Natalija Ulčnik. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. 47–55. Dostop 5. 5. 2021 na <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/447>
- Darinka VERDONIK, Simona MAJHENIČ, Špela ANTLOGA, Sandi MAJNINGER, Marko FERME, Kaja DOBROVOLJC, Simona PULKO, Mira KRAJNC IVIČ in Natalija ULČNIK, 2021: Učno e-okolje Slovenščina na dlani: izzivi in rešitve. *Slovenščina 2.0: empirične, aplikativne in interdisciplinarne raziskave* 9/1, 181–215.
- Ines VORŠIČ, 2018: Prvi odzivi učiteljic in učiteljev. *Slovenščina na dlani 1*. Ur. N. Ulčnik. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. 89–91. Dostop 5. 5. 2021 na <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/341>

Priloga: Seznam razlag za vsebinsko področje Frazemi in pregovori

1 ZNAČILNOSTI FRAZEMOV IN PREGOVOROV

- 1.1 Kaj je frazem?
- 1.2 Kaj je značilno za frazeme?
- 1.3 Kaj je pregovor?
- 1.4 Kaj je značilno za pregovore?
- 1.5 Katere so skupne značilnosti frazemov in pregovorov?
- 1.6 Po čem se frazemi in pregovori razlikujejo?
- 1.7 Katere jezikovne enote so podobne pregovorom?
  - 1.7.1 Kaj je rek?
  - 1.7.2 Kaj je vremenski oz. koledarski pregovor?
  - 1.7.3 Kaj je vraža?
  - 1.7.4 Kaj je antipregovor?
  - 1.7.5 Kaj je velerizem?
  - 1.7.6 Kaj je aforizem?
  - 1.7.7 Kaj je slogan?
- 1.8 Katera veda se ukvarja s frazemi in pregovori?

2 PODOBA FRAZEMOV IN PREGOVOROV

- 2.1 Kako je frazem sestavljen?
- 2.2 Kako je pregovor sestavljen?
- 2.3 Kaj je varianta frazema?
- 2.4 Kaj je varianta pregovora?
- 2.5 Ali lahko iz frazemov nastajajo pregovori in iz pregovorov frazemi?
- 2.6 Ali je mogoče prepoznati značilne zgradbene vzorce pregovorov?

3 POMEN FRAZEMOV IN PREGOVOROV

- 3.1 Kako lahko razberemo pomen frazemov in pregovorov?
- 3.2 Ali lahko ima ista besedna zveza dobesedni in preneseni pomen?
- 3.3 Ali lahko imajo frazemi in pregovori več pomenov?
- 3.4 Kaj so sopomenski frazemi?
- 3.5 Kaj so protipomenski frazemi?
- 3.6 Na katere teme se frazemi in pregovori nanašajo?

4 RABA FRAZEMOV IN PREGOVOROV

- 4.1 S kakšnim namenom uporabljamo frazeme in pregovore?
- 4.2 V katerih okoliščinah uporabljamo frazeme in pregovore?
- 4.3 Kaj je uvajalno sredstvo?
- 4.4 Kaj so prenovitve frazemov in pregovorov?
- 4.5 Kako stari so frazemi in pregovori?

5 SLOVARSKI OPISI FRAZEMOV IN PREGOVOROV

- 5.1 V katerih virih so slovarsko opisani slovenski frazemi?
- 5.2 V katerih virih so slovarsko opisani slovenski pregovori?
- 5.3 Kako so frazemi in pregovori predstavljeni v e-okolju Slovenščina na dlani?
- 5.4 Kakšna je osnovna oblika frazemov v e-okolju Slovenščina na dlani?
- 5.5 Kakšna je osnovna oblika pregovorov v e-okolju Slovenščina na dlani?
- 5.6 Kaj je FRIDA?
- 5.7 Kaj pravi FRIDA?